

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

М.О. КЛИМЕНКО
А.М. ПРИЩЕПА
Л.М. СТЕЦЮК
О.А. БРЕЖИЦЬКА

ЕКОЛОГІЧНЕ ІНСПЕКТУВАННЯ

Національний університет
водного господарства
та природокористування
Підручник

*Затверджено Міністерством освіти і науки України
як підручник для студентів вищих навчальних закладів*

ОЛДІ-ПЛЮС
2014

Національний університет
водного господарства
та природокористування

УДК 504: 65.012.67

ББК 28. 088

К 49

Копіювання, сканування, запис на електронні носії і тому подібне, книжки в цілому, або будь-якої її частини заборонено

*Затверджено Міністерством освіти і науки України
як підручник для студентів вищих навчальних закладів
(лист № 1/11-5847 від 18.04.2014 р.)*

Рецензенти:

Лико Д.В., доктор сільськогосподарських наук, професор Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне.

Колодич П.Д., начальник державної екологічної інспекції у Рівненській області – Головний державний інспектор з охорони навколишнього природного середовища Рівненської області.

Фещенко В.П., кандидат сільськогосподарських наук, доцент Житомирського національного агроекологічного університету, м. Житомир.

Клименко М.О., Прищепа А.М., Стецюк Л.М. та ін.
К49 Екологічне інспектування: Підручник / М.О. Клименко, А.М. Прищепа, Л.М. Стецюк, О.А. Брежицька. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. -400 с.

ІБВМ 978-966-289-046-4

У підручнику викладено основні поняття, принципи та завдання, процедуру екологічного інспектування, наведено характеристику, функції, структуру Державної екологічної інспекції, висвітлено питання інспекторській перевірок з охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування. Смісловим ядром підручника є комплексний аналіз видів екологічних інспекторських перевірок. Осмислення теоретичного матеріалу сприятимуть вміщенні у підручнику запитання та завдання.

Підручник адресований студентам вищих навчальних закладів.

Табл.15. Іл.12. Список літ. - 24 назв.

ISBN 978-966-289-046-4

УДК 504: 65.012.67

ББК 28. 088

© Клименко М.О., Прищепа А.М., Стецюк Л.М.,
Брежицька О.А., 2014
© Національний університет водного господарства та природокористування, 2014

ЗМІСТ

Передмова	9
Розділ 1.	ПОНЯТТЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ІНСПЕКТУВАННЯ. ОСНОВНА МЕТА, ЗАВДАННЯ І ПРИНЦИПИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНСПЕКЦІЇ	10
1.1.	Екологічне інспектування його завдання, складові.....	10
1.2.	Державна екологічна інспекція, її завдання та функції. Структура Державної екологічної інспекції, права і повноваження.....	12
1.3.	Структура функцій та завдання морських екологічних інспекцій.....	27
1.3.1.	Структура Державної екологічної інспекції Азовського моря Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, її завдання та функції.....	38
1.3.2.	Структура Державної екологічної інспекції з охорони довкілля Північно-Західного регіону Чорного моря Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, її завдання та функції.....	38
1.3.3.	Державна Азово-Чорноморська екологічна інспекція Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, її завдання та функції.....	39
1.4.	Аналіз роботи органів Держекоінспекції..... Запитання. Завдання	45
Розділ 2.	ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА	46
2.1.	Правове забезпечення громадського екологічного контролю в Україні.....	46
2.2.	Основні функції, права та обов'язки громадських екологічних інспекторів..... Запитання. Завдання	52 61
Розділ 3.	ОСОБЛИВОСТІ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСПЕКТОРСЬКИХ ПЕРЕВІРОК ДОТРИМАННЯ ВИМОГ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	62
3.1.	Види інспекторських перевірок.....	62
3.2.	Планування та проведення інспекторських перевірок дотримання вимог екологічної о законодавства.....	66

3.3.	Оформлення результатів перевірки.....	72
3.4.	Адміністративні заходи.....	76
	Запитання. Завдання.....	88
Розділ 4.	ЕКОЛОГІЧНЕ ІНСПЕКТУВАННЯ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ.....	89
4.1.	Мета та завдання перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства на територіях ПЗФ.....	89
4.2.	Документальна перевірка дотримання вимог природоохоронного законодавства на територіях ПЗФ.....	95
4.3.	Натурна перевірка дотримання вимог природоохоронного законодавства на територіях ПЗФ.....	100
4.4.	Оформлення результатів перевірки та надання приписів.....	105
	Запитання. Завдання.....	106
Розділ 5.	ЕКОЛОГІЧНЕ ІНСПЕКТУВАННЯ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ, ВИКОРИСТАННЯ І ВІДТВОРЕННЯ ТВАРИННОГО СВІТУ.....	107
5.1.	Контроль за охороною, використанням та відтворенням тваринного світу (у тому числі водних живих ресурсів).....	107
5.2.	Порядок здійснення, основні завдання, планування та організація державного контролю за дотриманням вимог охорони, використання та відтворення тваринного світу.....	110
5.2.1.	Перевірка орендарів водних об'єктів та користувачів водойм у режимах рибогосподарської експлуатації....	111
5.2.2.	Перевірка мисливських угідь.....	116
	Запитання. Завдання.....	125
Розділ 6.	ДЕРЖАВНЕ ЕКОЛОГІЧНЕ ІНСПЕКТУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ.....	126
6.1.	Склад та цільове призначення земель України.....	126
6.2.	Державна інспекція з контролю за використанням і охороною земель, її завдання та функції.....	129
6.3.	Порядок планування та проведення перевірок з питань здійснення державного контролю за використанням та охороною земель.....	134
6.3.1.	Порядок проведення перевірок.....	134

6.3.2.	Оформлення документів за результатами перевірок...	138
6.3.3.	Порядок застосування заходів адміністративного впливу до порушників земельного законодавства.....	139
6.4	Контроль за використанням і охороною земель та за поведінням з придатними до використання пестицидами агрохімікатами.....	140
	Запитання. Завдання.....	144
Розділ 7.	ЕКОЛОГІЧНЕ ІНСПЕКТУВАННЯ ЗА РАЦІОНАЛЬНИМ ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ ВОДНИХ РЕСУРСІВ.....	145
7.1.	Стан водних ресурсів.....	145
7.1.1.	Основні забруднювачі водних об'єктів (за галузями економіки).....	148
7.2.	Екологічний контроль за станом водних ресурсів.....	148
7.3.	Планування та проведення перевірок.....	154
7.3.1.	Особливості перевірки окремих видів діяльності.....	156
7.3.2.	Оформлення результатів перевірки.....	168
	Запитання. Завдання.....	170
Розділ 8.	ДЕРЖАВНЕ ІНСПЕКТУВАННЯ З ОХОРОНИ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ НАДР	171
8.1.	Стан, використання та охорона надр.....	171
8.2.	Державний нагляд і контроль за використанням й охороною надр.....	180
8.3.	Здійснення державного нагляду за охороною надр при розробці родовищ мінеральних підземних вод....	191
8.3.1.	Перевірка дотримання вимог з охорони надр при проведенні геологорозвідувальних робі з виявлення та оцінки родовищ мінеральних вод.....	192
8.3.2.	Контроль за дотриманням встановленого порядку передач, розвіданих родовищ мінеральних вод для промислового освоєння.....	194
8.3.3.	Контроль за правильністю розробки родовищ мінеральних вод, їх охороною.....	200
8.4.	Здійснення державного нагляду за охороною надр при розробці родовищ прісних підземних вод.....	203
8.4.1.	Перевірка дотримання вимог з охорони надр при проведенні геологорозвідувальних робіт з виявлення та оцінки родовищ прісних підземних вод.....	203

8.4.2.	Контроль за дотриманням встановленого порядку передачі розвіданих родовищ прісних підземних вод для промислового освоєння.....	205
8.4.3.	Контроль за правильністю розробки родовищ прісних підземних вод.....	208
8.5.	Здійснення державного нагляду за охороною надр при використанні, переробці мінеральної сировини...	210
8.5.1.	Перевірки підприємств із питань переробки мінеральної сировини.....	211
8.5.2.	Оформлення документів і вжиття заходів за результатами перевірок.....	216
Розділ 9	Запитання. Завдання.....	
	ДЕРЖАВНЕ ІНСПЕКТУВАННЯ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЛІСІВ.....	221
9.1.	Характеристика лісових ресурсів України.....	221
9.2.	Основні вимоги щодо ведення лісового господарства.	224
9.2.1.	Заготівля деревини під час проведення рубок головного користування.....	226
9.2.2.	Заготівля деревини під час проведення рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства.....	229
9.2.3.	Порядок видачі спеціальних дозволів на використання лісових ресурсів.....	236
9.2.4.	Заготівля другорядних лісових матеріалів.....	237
9.2.5.	Особливості відтворення лісів.....	242
9.3.	Охорона лісів від пожеж.....	249
9.3.1.	Протипожежні вимоги до місць спалювання порубкових решток від заготовки лісу і весняного доочищення місць рубок.....	253
9.3.2.	Протипожежні вимоги до постійних лісокористувачів.....	254
9.3.3.	Протипожежні вимоги до підприємств, установ, організацій, що розташовані, мають об'єкти або проводять роботи (заходи) в лісі.....	257
9.4.	Здійснення державного інспектування з питань охорони та використання лісів.....	259
	Запитання. Завдання.....	263
Розділ 10.	ІНСПЕКТОРСЬКІ ПЕРЕВІРКИ ПОВІТРЯНО-ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	264
10.1.	Державний контроль у галузі охорони атмосферного повітря.....	264
10.2.	Перевірка стаціонарних джерел забруднення.....	270

10.3.	Перевірка пересувних джерел забруднення.....	277
	Запитання. Завдання.....	290
Розділ 11.	ПЕРЕВІРКА ОБ'ЄКТУ З ПИТАНЬ УТВОРЕННЯ, РОЗМІЩЕННЯ ТА ЗНЕШКОДЖЕННЯ ВІДХОДІВ.....	291
11.1.	Проблема відходів в Україні.....	291
11.2.	Державний контроль у сфері поводження з відходами.....	291
11.3.	Перевірка об'єкту з питань утворення, розміщення та знешкодження відходів.....	306
	Запитання. Завдання.....	310
Розділ 12.	ЕКОЛОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ ТА В ЗОНІ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ МИТНИЦЬ.....	311
12.1.	Завдання служби екологічного контролю на державному кордоні та в зоні діяльності регіональних митниць.....	311
12.2.	Здійснення екологічного контролю.....	315
12.3.	Екологічний контроль транспортних засобів і вантажів.....	320
12.3.1.	Екологічний контроль транспортних засобів.....	321
12.3.2.	Екологічний контроль вантажів.....	328
12.4.	Перевезення пестицидів і агрохімікатів.....	331
12.5.	Контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/ видаленням..	333
12.6.	Здійснення екологічного контролю експортних партий брухту чорних і кольорових металів підрозділами Державної екологічної інспекції.....	342
12.7.	Особливості екологічного контролю об'єктів рослинного і тваринного світу.....	345
12.8.	Особливості здійснення радіаційного контролю на митниці.....	349
12.8.1.	Система параметрів радіаційного контролю.....	356
12.8.2.	Процедура проведення радіаційного контролю транспортних засобів.....	358
12.8.3.	Проведення радіаційного контролю вантажів.....	359
12.8.4.	Порядок перевезення та пакування радіоактивних матеріалів.....	361
	Запитання. Завдання.....	364

ПЕРЕДМОВА

Метою вивчення дисципліни "Екологічне інспектування" студентами-екологами є усестороннє ознайомлення з процедурою екологічного інспектування та вивчення основних складових екологічного інспектування. Екологічне інспектування – перевірка виконання природоохоронних вимог, використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки підприємствами, організаціями, установами, які здійснюють певну діяльність. Головною метою інспекторський перевірок є визначення екологічного стану об'єкта, ступеня і характеру його впливу на довкілля, дотримання вимог законодавства, норм і правил у галузі охорони природи, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, для своєчасного вжиття заходів щодо усунення виявлених порушень та попередження негативного впливу об'єкта на довкілля.

Підручник спрямований на формування знань студентів, щодо: основних завдань, функції та структури Державної екологічної інспекції; завдань і функції державного екологічного інспектора: видів інспекторських перевірок; прав та обов'язків державних екологічних інспекторів та громадських інспекторів з охорони навколишнього середовища; порядку проведення інспекторських перевірок.

У підручнику висвітлено питання процедури проведення інспекторських перевірок з охорони навколишнього середовища та виявлення правопорушень у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Особливу увагу зосереджено на необхідності попередження екологічних порушень, їх профілактиці, пропаганді та інформованості як дієвому механізму впливу на суб'єкти господарювання за дотриманням ними вимог природоохоронного законодавства. Адже головним завданням державних екологічних інспекцій є запобігання правопорушенням, а у разі їх скоєння – невідворотності покарання винних осіб.